

ЕКОНОМІКА ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ ТА ОХОРОНИ НАВКОЛИШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА

УДК 339.727.22

ЗАЛУЧЕННЯ ЗОВНІШНІХ ІНВЕСТИЦІЙ У СФЕРУ ГОСПОДАРСЬКОГО ОСВОЄННЯ ЛІСОРЕСУРСНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ТА ДЕРЕВООБРОБНУ ГАЛУЗЬ: ІНСТИТУЦІОНАЛЬНІ ТА ТЕРИТОРІАЛЬНІ ПЕРЕДУМОВИ

© 2017 ДЗЮБЕНКО О. М.

УДК 339.727.22

Дзюбенко О. М.

Залучення зовнішніх інвестицій у сферу господарського освоєння лісоресурсного потенціалу та деревообробну галузь: інституціональні та територіальні передумови

Встановлено, що подолання наявного інвестиційного дефіциту у лісогосподарському та деревообробному сегменті лісового сектора національного господарства стане можливим на основі розширення переліку форм, методів і джерел залучення зовнішніх інвестицій у сферу господарського освоєння лісоресурсного потенціалу та у сферу переробки деревини. Виявлено основні тенденції в динаміці витрат на утримання і експлуатацію обладнання, а також на утримання та експлуатацію лісових доріг у розрізі обласних управлінь лісового та мисливського господарства. Обґрунтовано пріоритети удосконалення інституціонального середовища залучення зовнішніх інвестицій у сферу господарського освоєння лісоресурсного потенціалу та деревообробну галузь на основі реалізації державними лісогосподарськими підприємствами спільних з іноземними партнерами проектів, а також проектів у рамках угод державно-приватного партнерства.

Ключові слова: лісоресурсний потенціал, зовнішні інвестиції, територіальні передумови, основні засоби, капітальний ремонт, природоохоронні конвенції, спільні проекти.

Табл.: 3. **Бібл.:** 9.

Дзюбенко Олександр Миколайович – кандидат економічних наук, начальник, Черкаське обласне управління лісового та мисливського господарства (пров. Медичний, 4, Черкаси, 18009, Україна)

E-mail: office@lis-ck.gov.ua

УДК 339.727.22

UDC 339.727.22

Дзюбенко А. Н. Привлечение внешних инвестиций в сферу хозяйственного освоения лесоресурсного потенциала и деревообрабатывающую отрасль: институциональные и территориальные предпосылки

Dzyubenko O. M. Attraction of Foreign Investments in the Sphere of Economic Development of the Forest Resource Potential and Woodworking Industry: Institutional and Territorial Preconditions

Установлено, что преодоление имеющегося инвестиционного дефицита в лесохозяйственном и деревообрабатывающем сегментах лесного сектора национального хозяйства станет возможным на основе расширения перечня форм, методов и источников привлечения внешних инвестиций в сферу хозяйственного освоения лесоресурсного потенциала и в сферу переработки древесины. Выявлены основные тенденции в динамике расходов на содержание и эксплуатацию оборудования, а также на содержание и эксплуатацию лесных дорог в разрезе областных управлений лесного и охотничьего хозяйства. Обоснованы приоритеты совершенствования институциональной среды привлечения внешних инвестиций в сферу хозяйственного освоения лесоресурсного потенциала и деревообрабатывающую отрасль на основе реализации государственными лесохозяйственными предприятиями совместных с иностранными партнерами проектов, а также проектов в рамках соглашений государственно-частного партнерства.

It has been found that it is possible to overcome the existing investment deficit in the forestry and woodworking segments of the forestry sector of the national economy on the basis of expanding the list of forms, methods and sources of attracting foreign investments into the sphere of economic development of the forest resource potential and wood processing. There revealed main trends in the dynamics of expenses for the maintenance and operation of equipment, as well as the maintenance and operation of forest roads across the regional forestry and hunting management departments. The priorities of improving the institutional environment for attracting foreign investments in the sphere of economic development of the forest resource potential and woodworking industry are substantiated based on implementing by state forest enterprises joint projects with foreign partners, as well as projects within the framework of public-private partnership agreements.

Keywords: forest resource potential, external investments, territorial preconditions, fixed assets, major repairs, environmental conventions, joint projects.

Tbl.: 3. **Bibl.:** 9.

Dzyubenko Oлександр M. – Candidate of Sciences (Economics), Head of the Department, Cherkassy Regional Department of Forestry and Hills (4 Medychnyi Ln, Cherkasy, 18009, Ukraine)

E-mail: office@lis-ck.gov.ua

Ключевые слова: лесоресурсный потенциал, внешние инвестиции, территориальные предпосылки, основные средства, капитальный ремонт, природоохранные конвенции, совместные проекты.

Табл.: 3. **Библ.:** 9.

Дзюбенко Александр Николаевич – кандидат экономических наук, начальник, Черкасское областное управление лесного и охотничьего хозяйства (пер. Медицинский, 4, Черкасы, 18009, Украина)

E-mail: office@lis-ck.gov.ua

Вступ. Ретроспективний аналіз освоєння лісогосподарськими та деревообробними підприємствами капітальних інвестицій, а також джерел їх формування засвідчує необхідність розробки інституціональних передумов активізації процесів залучення зовнішніх інвестицій у сферу лісового господарства та деревообробну галузь.

Інвестиції є основою високотехнологічного виробництва, відтворення та оновлення основних фондів деревообробних підприємств. Зношення основних фондів у галузях деревообробної промисловості сягає 59,2%. Підприємства використовують вкрай застарілу матеріально-технічну базу, більшість коштів спрямовується не на оновлення обладнання, а на його ремонт і підтримання хоча б мінімальної здатності створювати нову вартість. Переважна більшість підприємств займатися високопродуктивною інвестиційною діяльністю у найближчі роки не зможе [6, с. 24]. Високий рівень зносу має також місце й стосовно парку виробничого устаткування у лісогосподарському виробництві. Тому вже у короткостроковій перспективі необхідно оперативнo удосконалити інституціональне підґрунтя інвестиційної діяльності у лісовому господарстві та деревообробній промисловості, щоб на порядок збільшити надходження інвестицій і тим самим забезпечити комплексну модернізацію як індустрії лісорозведення і лісозаготівель, так і лісопереробного виробництва.

Прикметною рисою інвестиційної діяльності у лісогосподарському комплексі є мляве залучення іноземних інвестицій (йдеться як про приватні інвестиції, так і про інвестиції урядів іноземних держав і міжнародних фінансово-економічних об'єднань). Це пов'язано з тим, що переважна більшість лісових і лісогосподарських активів перебуває у державній власності, а це накладає обмеження стосовно участі постійних лісокористувачів у реалізації спільних з іноземними партнерами проектів.

Теоретико-методологічні основи та прикладні аспекти залучення зовнішніх інвестицій у лісогосподарське виробництво та деревообробну галузь базуються на розумінні надмірної гіперодержавленості та централізації, що потребує обґрунтування нових підходів стосовно вибору форм і каналів залучення іноземних приватних інвестицій та інвестицій урядів інших країн, щоб подолати катастрофічний рівень дефіциту капітальних вкладень, який має місце в сучасній практиці діяльності лісогосподарських підприємств та окремих суб'єктів деревообробного виробництва. Окремі аспекти залучення зовнішніх інвестицій у лісове господарство та деревообробку розглядаються у працях А. Калашнікова, Г. Михальчинець, В. Полюги, В. Сторожука, А. Тербуха, В. Ткача, А. Торосова, Г. Шевченка та ін. [1–9], але потребують уточнення підходи стосовно перспектив більш результативного використання територіальних та інституціональних передумов концентрації лісоресурсного потенціалу та деревообробної індустрії з метою нарощення інвестиційного потенціалу модернізації лісового сектора національного господарства.

Метою статті є формування теоретико-методологічних підходів до диверсифікації форм і методів залучення зовнішніх інвестицій у сферу господарського освоєння лісоресурсного потенціалу та деревообробну галузь, виходячи з наявних інституціональних і територіальних

передумов здійснення інвестиційної діяльності у лісовому секторі.

Враховуючи те, що лісовий сектор є складною багатофункціональною системою, яка включає лісогосподарський, деревообробний, целюлозно-паперовий та лісохімічний комплекси, залучення зовнішніх інвестицій в окремі його складові відзначається прикметними рисами, які безпосередньо пов'язані з перевалюванням тих чи інших форм власності на основні засоби, техніко-технологічними особливостями виробництва кінцевої продукції, наявністю сировинної бази та інфраструктурного забезпечення. Тобто найбільш ускладненим є залучення зовнішніх інвестицій у лісогосподарський комплекс, де переважна більшість лісових і лісогосподарських активів перебуває у державній власності, а отже, існують об'єктивні обмеження стосовно використання традиційних для ринкових товарно-грошових відносин форм інвестиційного забезпечення.

У деревообробному комплексі, де поряд із лісопереробними підрозділами державних лісогосподарських підприємств функціонує значна кількість корпоративних деревообробних підприємницьких структур, залучення зовнішніх інвестицій не має значної кількості інституціональних обмежень. Тому іноземні інвестиції у вітчизняний лісовий сектор, на думку Г. Шевченка та І. Гурняка, представлені фінансуванням проектів налагодження лісопильного та стругального виробництва, виробництва лушеного шпону, клеєної фанери, ламінованих і деревостружкових плит і панелей, виробництва різних видів теслярських і столярних виробів [9]. На переконання А. Тербуха та Н. Яворської, відродження деревообробної галузі в Україні вимагає побудови нової моделі економічного розвитку, заснованої на мобілізації та ефективному спрямуванні значних інвестиційних ресурсів у розбудову деревообробного комплексу України [6, с. 23].

Характерною ознакою інвестиційного забезпечення потреб лісогосподарських підприємств є надмірна звуженість переліку джерел інвестування проектів оновлення основних засобів як активної, так і пасивної їх частини, що не дозволяє цим суб'єктам господарської діяльності забезпечити прискорений інвестиційно-інноваційний розвиток і підвищити конкурентоспроможність виробництва готової продукції.

Тотальне домінування власних коштів у структурі джерел інвестиційного забезпечення ставить розвиток підприємств у залежність від їхньої прибутковості. Крім того, для потреб технічного переоснащення, реконструкції та розширення виробництва, нарощування випуску конкурентоспроможної продукції, реалізація якої призведе до зростання доходів та прибутку підприємства, власних джерел інвестицій недостатньо, щоб повністю задовольнити інвестиційні потреби виробників лісогосподарської продукції. Недостатня підтримка держави, відсутність дешевих кредитів є значною проблемою для лісогосподарських підприємств, що мають обмежений доступ до зовнішніх фінансових ресурсів або взагалі його не мають [1].

На лісогосподарських підприємствах переважної більшості обласних управлінь лісового та мисливського господарства у 2016 р. порівняно з 2013 р. мало місце суттєве збільшення витрат на утримання і експлуатацію

обладнання, що пов'язано з переоцінкою необоротних активів, яка сприяла збільшенню величини амортизаційних відрахувань, а подальше фізичне спрацювання окремих груп основних засобів вимагало збільшення витрат на ремонти, щоб забезпечувати підтримання окремих об'єктів виробничого устаткування в робочому стані.

За період з 2013 р. по 2016 р. в динаміці витрат на утримання і експлуатацію обладнання в розрізі обласних управлінь лісового та мисливського господарства мала місце значна асиметрія. У 2016 р. порівняно з 2013 р. спо-

стерігалось значне збільшення витрат на утримання і експлуатацію обладнання у Вінницькому (13884,4 тис. грн), Волинському (14090,4 тис. грн), Житомирському (51651,1 тис. грн), Київському (5616,6 тис. грн), Львівському (19091,9 тис. грн), Полтавському (12781,1 тис. грн), Рівненському (10415,8 тис. грн), Сумському (21967,8 тис. грн), Черкаському (7463,3 тис. грн), Чернігівському (21478,6 тис. грн), Закарпатському (22519,4 тис. грн), Івано-Франківському (31810,2 тис. грн) та Чернівецькому (25614,8 тис. грн) управліннях (табл. 1).

Таблиця 1

Витрати на утримання і експлуатацію обладнання лісгосподарських підприємств у розрізі обласних управлінь лісового та мисливського господарства за 2013–2016 рр., тис. грн

Найменування управління	Роки				Відхилення 2016/2013	
	2013	2014	2015	2016	Абс.	Відн., %
Вінницьке	4766,6	7579,2	12966,1	18651	13884,4	291,3
Волинське	2562,9	7135,4	16855,2	16653,3	14090,4	549,8
Дніпропетровське	101,6	231,6	399,4	874,8	773,2	761,0
Донецьке	218,6	104,9	119,4	264,3	45,7	20,9
Житомирське	60029,8	68320,5	86186	111680,9	51651,1	86,0
Запорізьке	356,1	299,6	439	277,6	-78,5	-22,0
Київське	11965,4	11999,3	15055,1	17582	5616,6	46,9
Кіровоградське	1645,6	1512,8	1969,1	2579,7	934,1	56,8
Луганське	1455,5	1524,7	719,1	1156,8	-298,7	-20,5
Львівське	18619,3	18363,7	29213,3	37711,2	19091,9	102,5
Миколаївське	68,7	69,8	87,6	48,2	-20,5	-29,8
Одеське	756,4	757,3	1500	1502,1	745,7	98,6
Полтавське	5653,8	8710,5	11546,6	18434,9	12781,1	226,1
Рівненське	25370,4	25724,1	37328,5	35786,2	10415,8	41,1
Сумське	15721,1	15492,4	50888,7	37688,9	21967,8	139,7
Тернопільське	3129,6	4902,5	11156,5	9491,1	6361,5	203,3
Харківське	2663,7	3528,8	3234,6	4382,7	1719	64,5
Херсонське	614,1	843	1200,8	413,9	-200,2	-32,6
Хмельницьке	6000	14009,1	13519,7	17949	11949	199,2
Черкаське	7093,9	8378,8	10600,8	14557,2	7463,3	105,2
Чернігівське	19799	21205,1	28514	41277,6	21478,6	108,5
Закарпатське	19732,1	28756,9	5626,6	42251,5	22519,4	114,1
Івано-Франківське	23285,3	31017,5	49203	55095,5	31810,2	136,6
Чернівецьке	25782,5	38862	45723,8	51397,3	25614,8	99,3
Разом	257392	319329,5	434052,9	537707,7	280315,7	108,9

Джерело: розраховано автором за даними Держлісагентства України

Тобто найбільші темпи приросту витрат на утримання і експлуатацію обладнання спостерігалися у багатолісних регіонах, за винятком Полтавської та Черкаської областей. Натомість у 2016 р. порівняно з 2013 р. відбулося зменшення обсягів витрат на утримання і експлуатацію обладнання на лісгосподарських підприємствах Запорізького (-78,5 тис. грн), Луганського (-298,7 тис. грн), Мико-

лаївського (-20,5 тис. грн), Херсонського (-200,2 тис. грн) управлінь лісового та мисливського господарства.

Зменшення витрат на утримання і експлуатацію обладнання, як правило, спостерігалося у регіонах Степової зони, які в останні роки відчувають перманентний дефіцит бюджетного фінансування. Підприємства цього регіону, на відміну від підприємств багатолісних районів, не мають

можливості забезпечувати належне утримання і експлуатацію обладнання за рахунок коштів, отриманих в результаті госпрозрахункової діяльності. В цілому по Держлісагентству України у 2016 р. порівняно з 2013 р. витрати на утримання і експлуатацію обладнання збільшилися на 280315,7 тис. грн (108,9 %). Хоча за переважною більшістю управлінь це збільшення зумовлено переоцінкою основних засобів, а не реальним оновленням морально застарілого обладнання на високотехнологічне, яке потребує більших витрат на утримання.

Одним із основних внутрішніх джерел фінансування капітальних інвестицій виступають амортизаційні відраху-

вання. Для лісгосподарських підприємств, які не в змозі отримувати достатні обсяги кредитних ресурсів та зовнішніх інвестицій, амортизаційний фонд набуває особливої ваги. В розрізі обласних управлінь лісового та мисливського господарства у 2016 р. порівняно з 2013 р. зростання амортизаційних відрахувань спостерігалось у Вінницькому (1161,5 тис. грн), Волинському (1186,5 тис. грн), Житомирському (9446,9 тис. грн), Львівському (6642,3 тис. грн), Полтавському (6464 тис. грн), Рівненському (2467,5 тис. грн), Сумському (3402,8 тис. грн), Черкаському (2070,7 тис. грн), Чернігівському (3701,3 тис. грн), Івано-Франківському (8692,9 тис. грн) та Чернівецькому (5765,3 тис. грн) управліннях (табл. 2).

Таблиця 2

Амортизаційні відрахування лісгосподарських підприємств у розрізі обласних управлінь лісового та мисливського господарства за 2013–2016 рр., тис. грн

Найменування підприємства	Роки				Відхилення 2016/2013	
	2013	2014	2015	2016	Абс.	Відн., %
Вінницьке	544,1	1160	1734,9	1705,6	1161,5	213,5
Волинське	221,8	659,8	1005,4	1408,3	1186,5	534,9
Дніпропетровське	54,3	119,4	126,7	282	227,7	419,3
Донецьке	34,6	34,3	77,8	187	152,4	440,5
Житомирське	9042,3	10417,9	15757,2	18489,2	9446,9	104,5
Запорізьке	219,1	238,7	246	154,9	-64,2	-29,3
Київське	1568,4	1274,4	2180,5	2769,5	1201,1	76,6
Кіровоградське	140,4	389,1	866,3	1527,1	1386,7	987,7
Луганське	304	221,8	107,3	130,9	-173,1	-56,9
Львівське	4556,5	4174,5	9581	11198,8	6642,3	145,8
Миколаївське	2,1	0,8	9	10,4	8,3	395,2
Одеське	59,3	42,9	84,2	149,8	90,5	152,6
Полтавське	1760,6	4407	4831	8224,6	6464	367,1
Рівненське	3890,4	3544	7175,3	6357,9	2467,5	63,4
Сумське	1728,2	4007,3	5238,5	5131	3402,8	196,9
Тернопільське	494,9	550,5	916	3065,9	2571	519,5
Харківське	833,3	859	785,3	923,2	89,9	10,8
Херсонське	230,8	246,6	266	153,9	-76,9	-33,3
Хмельницьке	1176,5	1475,6	1928	1961,9	785,4	66,8
Черкаське	494,6	703,4	740,5	2565,3	2070,7	418,7
Чернігівське	4184,8	5221,9	4273,7	7886,1	3701,3	88,4
Закарпатське	8789	7367	2413	2413	-6376	-72,5
Івано-Франківське	4094,4	5236,4	9756,1	12787,3	8692,9	212,3
Чернівецьке	8134	8973,9	12473	13899,3	5765,3	70,9
Разом	52558,4	61326,2	82572,7	103382,9	50824,5	96,7

Джерело: розраховано автором за даними Держлісагентства України

Серед багатолісних регіонів у 2016 р. порівняно з 2013 р. зниження обсягів амортизаційних відрахувань мало місце у Закарпатській області. Виходячи з рівня зносу виробничого обладнання на переважній більшості лісгосподарських підприємств, наявне номінальне зростання обсягів амортизаційних відрахувань не забезпечить у коротко-

строковій перспективі належного оновлення активної частини основного капіталу. В цілому по Держлісагентству України у 2016 р. порівняно з 2013 р. зростання обсягів амортизаційних відрахувань становило 50824,5 тис. грн (96,7 %).

Одним із важливих факторів забезпечення ефективної виробничо-господарської діяльності лісгосподарських

підприємств є стан лісових доріг, тому витрати на їх утримання є вагомим чинником забезпечення успішної та результативної роботи первинних ланок лісового господарства.

У 2016 р. порівняно з 2013 р. суттєве збільшення витрат на утримання та експлуатацію лісових доріг спостерігалося на підприємствах Вінницького (851,6 тис. грн), Жи-

томирського (9317,8 тис. грн), Київського (333,1 тис. грн), Рівненського (1793,7 тис. грн), Сумського (2535,3 тис. грн), Хмельницького (5544,6 тис. грн), Черкаського (1881,7 тис. грн), Чернігівського (2893,6 тис. грн), Закарпатського (9104,1 тис. грн), Івано-Франківського (12324,5 тис. грн), та Чернівецького (2687,4 тис. грн) управлінь (табл. 3).

Таблиця 3

Витрати на утримання та експлуатація лісових доріг у розрізі обласних управлінь лісового та мисливського господарства за 2013–2016 рр., тис. грн

Найменування підприємства	Роки				Відхилення 2016/2013	
	2013	2014	2015	2016	Абс.	Відн., %
Вінницьке	166,4	177	502,7	1018	851,6	511,8
Волинське	162,8	179	5,2		-162,8	-100,0
Дніпропетровське	-	-	-	-	-	-
Донецьке	77,3	-	-	-	-	-
Житомирське	8772	17395,8	13274,1	18089,8	9317,8	106,2
Запорізьке	-	-	246	-	-	-
Київське	4035,9	3190,1	3182,5	4369	333,1	8,3
Кіровоградське	931,8	637,7	625,5	883,8	-48	-5,2
Луганське	2,8	-	-	-	-	-
Львівське	4072,6	4082,4	6251	4210,7	138,1	3,4
Миколаївське	20,6	20,4	22	4,6	-16	-77,7
Одеське	-	2,1	10	25	-	-
Полтавське	279	69,1	75,8	162,6	-116,4	-41,7
Рівненське	8350,2	7673,6	9348,4	10143,9	1793,7	21,5
Сумське	1170,2	1622,3	8453,4	3705,5	2535,3	216,7
Тернопільське	183,1	49,6	536,6	453,9	270,8	147,9
Харківське	131	156,1	268,2	196,4	65,4	49,9
Херсонське	-	-	-	-	-	-
Хмельницьке	593,5	1487,4	3284	6138,1	5544,6	934,2
Черкаське	2554,1	3029,2	4324,7	4435,8	1881,7	73,7
Чернігівське	2312,9	3027,6	2662	5206,5	2893,6	125,1
Закарпатське	2780,7	4019,5	1247,6	11884,8	9104,1	327,4
Івано-Франківське	5231,4	10624,6	17744	17555,9	12324,5	235,6
Чернівецьке	7042,2	7933,7	11451,6	9729,6	2687,4	38,2
Разом	48870,5	65377,2	83515,3	98213,9	49343,4	101,0

Джерело: розраховано автором за даними Держлісагентства України

Занепокоєння викликає відсутність витрат на утримання та експлуатацію лісових доріг на підприємствах Волинського обласного управління лісового та мисливського господарства у 2016 р., оскільки для багатолісного регіону, де частина деревини, в першу чергу вільхи, заготовлюється у важкодоступній болотистій місцевості, це може мати згубні наслідки. У більшості малолісних регіонів (Дніпропетровська, Донецька, Запорізька, Одеська та Херсонська області) витрати на утримання та експлуатацію лісових доріг за період з 2013 р. по 2016 р., як правило, були відсутні. В цілому по Держлісагентству України у 2016 р. порівняно

з 2013 р. обсяги витрат на утримання та експлуатацію лісових доріг збільшилися на 49343,4 тис. грн (101 %).

Реальне збільшення витрат на утримання та експлуатацію обладнання, зокрема амортизаційних відрахувань та витрат на утримання лісових доріг, стане можливим за умови покращення умов доступності для лісгосподарських підприємств зовнішніх інвестицій, в тому числі приватних, що дасть можливість оновити морально застаріле та фізично спрацьоване обладнання на сучасне високотехнологічне і більше коштів вкладати у лісгосподарську інфраструктуру.

Одним із основних бар'єрів у частині залучення зовнішніх інвестицій в окремі сегменти лісового сектора національного багатства є нерозвиненість інфраструктури фінансового ринку, зокрема його фондової складової та ринку позикового капіталу. На думку Г. Михальчинець, слабка фінансова інфраструктура та її нерівномірність, нерозвиненість фондового ринку, нестабільність правового поля ускладнюють процес залучення зовнішніх джерел фінансування та банківських кредитів [2].

Суттєве збільшення залучення зовнішніх інвестицій, в першу чергу, в оновлення основного капіталу, зокрема придбання сучасного виробничого обладнання, залежить від більш результативного використання територіальних та інституціональних передумов розвитку лісового сектора. Територіальними передумовами виступають: рівень лісистості територій, породно-вікова структура лісового фонду, а також рівень розвитку лісгосподарської та лісоохоронної інфраструктури, наближеність до кордонів Європейського Союзу.

Інституціональними передумовами варто вважати домінування державної форми власності на лісгосподарські та лісові активи, можливість державних лісгосподарських підприємств вступати в партнерські відносини із суб'єктами приватного бізнесу, входити суб'єктам лісгосподарського підприємства в статутні та нестатутні відносини із фінансово-кредитними установами. В цей момент і територіальні, і інституціональні передумови залучення зовнішніх інвестицій не використовуються повною мірою, що не дозволяє умонтувати лісгосподарські та лісоохоронні пріоритети в реалізацію тих проектів, які фінансуються в рамках відповідних програм ООН, Європейського Союзу та міжнародних фінансово-економічних структур. Це позбавляє передові лісгосподарські підприємства можливості залучити приватний капітал у модернізацію та розширене відтворення власної виробничої бази. Однією з основних територіальних передумов залучення зовнішніх інвестицій слід вважати перебування постійних лісокористувачів на територіях, які попадають в зону транскордонного співробітництва, на яку поширюються численні програми Європейського Союзу, насамперед програми в рамках проекту «Східне партнерство».

Одним із пріоритетних напрямів залучення зовнішніх інвестицій у сферу господарського освоєння та розширеного відтворення лісоресурсного потенціалу є перехід на європейську модель лісокористування, яка ув'язує перспективи розвитку лісового господарства з пріоритетами соціально-економічного піднесення сільських територій. При цьому необхідною стає інтеграція лісового та сільського господарства. Концепт інтегрованого управління сільським і лісовим господарством в контексті розвитку сільських територій, на переконання В. Сторожука, сприяє тому, що за період 2000–2006 рр. майже 10 % бюджету сільськогосподарського розвитку було спрямовано на лісгосподарські заходи. Для ЄС характерна практика диверсифікації форм інвестування державного та приватного лісових секторів. Вагомою складовою інвестиційного забезпечення розвитку лісового господарства в ЄС є фінансування проектів використання біомаси (деревні відходи) для енергетичних потреб [5].

У зв'язку з введенням мораторію на експорт необробленої деревини значно розширились сировинні передумо-

ви для відновлення потенціалу вітчизняної деревообробки. За таких умов першочергового значення набуває введення додаткових потужностей як на деревообробних підприємствах державних лісгосподарських підприємств, так і на базі суб'єктів приватного підприємництва. Введення додаткових лісопереробних потужностей та потужностей з поглибленої переробки деревини потребує значного обсягу капітальних інвестицій. Державні лісгосподарські підприємства, де концентрується на сьогодні потужна лісопереробна база, у короткостроковій та середньостроковій перспективі профінансувати модернізацію та реконструкцію виробничого устаткування лише за рахунок власних джерел не спроможні. Тому важливим завданням економічної політики держави в умовах наявності мораторію на експорт необробленої деревини є створення сприятливих інституціональних передумов для залучення іноземних і вітчизняних інвестицій у лісопереробний сегмент лісового господарства України.

Відродження деревообробної галузі може відбуватися лише на основі застосування новітнього обладнання, яке відповідає світовим стандартам якості та зорієнтоване на виробництво конкурентоспроможної продукції. За умови обмеженості внутрішніх ресурсів економічного розвитку залучення іноземних інвестицій відіграє істотну роль у подоланні інвестиційного спаду і може розглядатися як інструмент залучення новітніх технологій та інновацій, сучасних методів менеджменту, маркетингу й організації виробництва [6, с. 25].

Ефективною формою активізації інвестиційної діяльності у лісопереробному сегменті державних лісгосподарських підприємств є надання можливості останнім укладати угоди державно-приватного партнерства з потужними центрами концентрації інвестиційного потенціалу, що, з *одного боку*, збереже лісопереробну базу державних лісгосподарських підприємств у державній власності, а з *іншого* – сприятиме залученню приватних інвестицій у деревообробку.

Значним каталізатором суттєвого нарощення вкладення інвестицій у вітчизняну деревообробку (йдеться про приватні деревообробні підприємства) може стати надання державою гарантій транснаціональним корпораціям, які спеціалізуються на переробці деревини, стосовно забезпеченості сировиною наявних у них потужностей. Більше того, такі транснаціональні корпорації вже мають тривалий досвід роботи як у країнах Центральної Європи, так і в областях Західної України.

У випадку, якщо держава створить сприятливе інституціональне підґрунтя для залучення вітчизняних та іноземних інвестицій у деревообробну промисловість, ця галузь може стати поряд із сільським господарством базовою ланкою господарського комплексу Карпатського та Поліського, а також частково Подільського економічних районів. Саме в цих економічних районах сконцентровані найбільші запаси лісосировини, і за умов наявності мораторію на її експорт створюються умови для формування потужних деревообробних центрів на новій індустріальній основі.

Також значним резервом інвестиційного забезпечення модернізації вітчизняної деревообробної промисловості є залучення в цю сферу діяльності фінансових ресурсів найбільш потужних фінансово-промислових груп, для яких вкладення в деревообробні технології може стати

ефективним чинником диверсифікації всього продуктового портфеля корпоративного бізнесу. На сьогодні держава не спромоглася створити навіть критично необхідне підґрунтя для підвищення зацікавленості великого вітчизняного капіталу у фінансуванні проектів модернізації, реконструкції та оновлення вітчизняної деревообробки.

Висновки. Комплексна модернізація та реконструкція активної і пасивної частини основного капіталу лісогосподарських і деревообробних підприємств, насамперед виробничого обладнання, за нинішнього рівня інвестиційного забезпечення є дуже проблематичною. Потрібно розширити спектр форм, методів та інструментів інвестування проектів оновлення матеріально-технічної бази лісогосподарського та деревообробного виробництва. Фінансування капітальних інвестицій лише за рахунок власних коштів сьогодні не покриває реальну потребу державних лісогосподарських підприємств.

Значного поштовху процесам модернізації, реконструкції та оновлення виробничого обладнання, будівель та споруд у лісогосподарському та деревообробному комплексі може надати поштовх зовнішнього інвестування. Одним із каталізаторів нарощення обсягів залучення зовнішніх інвестицій у лісогосподарський комплекс має стати більш результативне використання територіальних та інституціональних передумов розвитку лісогосподарського та деревообробного виробництва. Тобто необхідно активніше залучати лісогосподарські підприємства до реалізації проектів Європейського Союзу в рамках трансграничного співробітництва, надати постійним лісокористувачам право укладати угоди державно-приватного партнерства в частині утилізації деревних відходів і результативнішого використання несировинних якостей лісу. Дієвим стимулом відносно збільшення вливань іноземних інвестицій в українську деревообробку виступить надання державою гарантій стосовно забезпеченості сировиною суб'єктів деревообробного підприємництва, створених за участю транснаціонального та закордонного капіталу.

ЛІТЕРАТУРА

1. Калашніков А. О. Напрями інвестицій та джерела інвестиційного забезпечення лісогосподарських підприємств у контексті сталого розвитку лісового господарства України. *Лісівництво і агролісомеліорація*. 2016. Вип. 129. С. 181–186.
2. Михальчинець Г. Т. Фінансове забезпечення розвитку лісоресурсного потенціалу Закарпатської області. *Економіка і суспільство*. 2016. Вип. 2. С. 412–417.
3. Патлай І. М., Ткач В. П., Медведєв Л. О., Торосов А. С. Проблема стабільності розвитку лісового господарства України. *Вісник Харківського національного аграрного університету*. Серія: Ґрунтознавство, агрохімія, землеробство, лісове господарство. 1998. № 2. С. 159–165.
4. Полюга В. О., Полюга Д. М., Беґа Б. Б. Проблеми інвестування в основний капітал підприємств лісового господарства регіону. *Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України*. 2013. Вип. 5 (103). С. 117–126.
5. Сторожук В. Ф. Порівняльний аналіз лісового законодавства України та пов'язаних з ним правових актів на відповідність до законодавчої бази Європейського Союзу з питань сталого управління лісами. Аналітичний звіт. Київ. 2010. 82 с.
6. Теребух А. А., Яворська Н. П. Інвестиційні аспекти відродження деревообробної галузі України. *Інвестиції: практика та досвід*. 2015. № 20. С. 23–27.
7. Торосов А. С., Глебов М. М. Основні принципи формування оптимальної лісистості. *Лісівництво і агролісомеліорація*. 2008. Вип. 114. С. 28–35.
8. Торосов А. С., Марченко Ю. В., Жежкун І. М. Перспективи залучення приватних структур до виконання робіт у державному лісовому господарстві. *Лісівництво і агролісомеліорація*. 2009. Вип. 116. С. 270–275.
9. Шевченко Г. С., Гурняк І. Г. Аналіз діяльності підприємств меблевої та деревообробної промисловості в Україні. *Збірник науково-технічних праць «Науковий вісник НЛТУ України»*. 2008. Вип. 18.2: Економіка, планування і управління в лісовиробничому комплексі. С. 216–225.

REFERENCES

- Kalashnikov, A. O. "Napriamy investytsii ta dzherela investytsiinoho zabezpechennia lisohospodarskykh pidpriemstv u konteksti staloho rozvytku lisovoho hospodarstva Ukrainy" [Areas of investment and sources of investment support for forest enterprises in the context of sustainable forestry development in Ukraine]. *Lisivnytstvo i ahrolisomeliorsatsiia*, no. 129 (2016): 181-186.
- Mykhalchynets, H. T. "Finansove zabezpechennia rozvytku lisoresursnoho potentsialu Zakarpatskoi oblasti" [Financial support for the development of forest resource potential in the Transcarpathian region]. *Ekonomika i suspilstvo*, no. 2 (2016): 412-417.
- Patlai, I. M. et al. "Problema stabilnosti rozvytku lisovoho hospodarstva Ukrainy" [The problem of the stability of forestry development in Ukraine]. *Visnyk Kharkivskoho natsionalnoho ahrarynoho universytetu. Seriya: Gruntoznazstvo, ahrokhimiia, zemlerobstvo, lisove hospodarstvo*, no. 2 (1998): 159-165.
- Poliuha, V. O., Poliuha, D. M., and Belia, B. B. "Problemy investuvannia v osnovnyi kapital pidpriemstv lisovoho hospodarstva rehionu" [Problems of investing in the fixed capital of forest enterprises in the region]. *Sotsialno-ekonomichni problemy suchasnoho periodu Ukrainy*, no. 5 (103) (2013): 117-126.
- Shevchenko, H. S., and Hurniak, I. H. "Analiz diialnosti pidpriemstv meblevoi ta derevoobrobnoi promyslovosti v Ukraini" [Analysis of activity of enterprises of furniture and wood industry in Ukraine]. *Zbirnyk naukovo-tekhnichnykh prats «Naukovyi visnyk NLTU Ukrainy»*, no. 18.2: Ekonomika, planuvannia i upravlinnia v lisovyvrobnychomu kompleksi (2008): 216-225.
- Storozhuk, V. F. *Porivnialnyi analiz lisovoho zakonodavstva Ukrainy ta poviazanykh z nym pravovykh aktiv na vidpovidnist do zakonodavchoi bazy Yevropeiskoho Soiuzu z pytan staloho upravlinnia lisamy. Analitychnyi zvit* [Comparative analysis of forest legislation of Ukraine and related legal acts on compliance with the legislative framework of the European Union on sustainable forest management. Analytical report]. Kyiv, 2010.
- Terebukh, A. A., and Yavorska, N. P. "Investytsiini aspekty vidrodzhennia derevoobrobnoi haluzi Ukrainy" [Investment aspects of the revival of the Ukrainian woodworking industry]. *Investytsii: praktyka ta dosvid*, no. 20 (2015): 23-27.
- Torosov, A. S., and Hliebov, M. M. "Osnovni pryntsyipy formuvannia optymalnoi lisystosti" [Basic principles of formation of optimal woodiness]. *Lisivnytstvo i ahrolisomeliorsatsiia*, no. 114 (2008): 28-35.
- Torosov, A. S., Marchenko, Yu. V., and Zhezhkun, I. M. "Perspektyvy zaluchennia pryvatnykh struktur do vykonannia robot u derzhavnomu lisovomu hospodarstvi" [Prospects of involvement of private structures in carrying out works in the state forestry]. *Lisivnytstvo i ahrolisomeliorsatsiia*, no. 116 (2009): 270-275.